અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

શશિધર પુરંદર હેગડે અને અન્ય

વિ.

કર્ણાટક રાજ્ય

૧૫ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૪

[અરિજીત પસાયત અને સી.કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦—કલમો ૨૬૩, ૫૦૬ અને ૫૦૭—અપહરણ—અપહૃત બાળક દ્વારા અપહરણ કરવાની રીત અને તેના બચાવનું સ્પષ્ટ વર્ણન—બાળકના પિતા પાસે ખંડણીની માંગણી અને ધમકી—બાળક અને પિતાના કથનને અન્ય સાક્ષીઓ દ્વારા સમર્થન—કેટલાક સાક્ષીઓ દ્વારા આરોપીઓની અટકાયત—આરોપીઓની અટકાયત કર્યા પછી પોલીસને કેસની જાણ કરવામાં આવી—આરોપીઓ પૈકીના એક પાસેથી નાના દોરડા અને છરી

કબજે લેવાયા—આરોપીઓની અટકાયત કરનાર સાક્ષીઓએ ભજવેલી ભૂમિકા પર શંકા કરીને અને કેટલાક સાક્ષીઓના પુરાવામાં કેટલીક વિસંગતતાઓને ધ્યાને લઈને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છૂટકારો—અપહૃત બાળક અને તેના પિતાના પુરાવા પર વિશ્વાસ મૂકીને હાઇકોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યા—અપીલ પર, ઠેરવેલ કે: હાઇકોર્ટે આરોપીઓને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા.

ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩—કલમ ૩૭૮—ફોજદારી અપીલ—નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે—પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અપીલ અદાલતની સત્તા—ઠેરવેલ કે, સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં—પરંતુ જ્યાં ગ્રાહ્ય પુરાવાને અવગણવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અપીલ અદાલતની ફરજ છે—જો પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો આરોપીની તરફેણ કરતું મંતવ્ય અપનાવવું જોઈએ.

ફોજદારી ટ્રાયલ:

વિસંગતતાઓ—સાક્ષીઓના પુરાવામાં—તેનું પુરાવાકીય મૂલ્ય—ઠેરવેલ કે: નાની વિસંગતતાઓને વિરોધાભાસ કહી શકાય નહીં સિવાય કે આવી વિસંગતતાઓ પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર કરતી હોય—પુરાવામાં કોઈપણ બાદબાકી (ઓમિશન) વિરોધાભાસ સમાન બને છે કે નહીં તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે —ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩—કલમ ૧૬૨.

શબ્દો અને શબ્દપ્રયોગો:

"વિરોધાભાસ"—તેનો અર્થ.

અપીલકર્તાઓ–આરોપીઓ સામે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નું અપહરણ કરવા બદલ કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ પક્ષના જણાવ્યા અનુસાર આરોપી વ્યક્તિઓએ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નું તેની શાળામાંથી અપહરણ કર્યું હતું અને તેને જંગલમાં ગોંધી રાખ્યો હતો તથા તેને ધમકી આપી હતી. તેઓએ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના પિતા ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને ટેલિફોન કરીને એવું પણ કહ્યું હતું કે તેઓએ તેમના પુત્રનું અપહરણ કર્યું છે, રૂ. ૩ લાખની ખંડણી માંગી હતી અને વધુમાં ધમકી આપી હતી કે જો આ બાબતની પોલીસને જાણ કરવામાં આવશે તો તેમના પુત્રને મારી નાખવામાં આવશે. ફરિયાદી સાક્ષી–૨૦ એ ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને ફોન પર વાત કરતા જોયા હતા અને તેઓ ડરેલા દેખાતા હતા. ફરિયાદી સાક્ષી–૧ એ તેમને અપહરણ વિશે અને ચોક્કસ ઓળખ સાથે ચોક્કસ જગ્યાએ

રાખવાની ખંડણીની માંગણી વિશે જણાવ્યું હતું. ફરિયાદી સાક્ષી–૧ એ આ બાબત તેમના ભત્રીજાને જણાવી, જે પોતે અને પોતાના મિત્રો એટલે કે ફરિયાદી સાક્ષી–૨, ૪, ૫ અને ૬ સાથે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ની શાળામાં ગયા અને તેના શિક્ષક અને મિત્રો પાસેથી પૂછપરછ કરી. ત્યારબાદ તેઓ બેગમાં નકલી ચલણી નોટો લઈને દર્શાવેલ જગ્યાએ ગયા અને તેને દર્શાવેલ જગ્યાએ રાખી દીધી. જ્યારે એ–૨ બેગ લેવા આવ્યો ત્યારે તેઓએ તેને પકડી લીધો અને તેણે જણાવ્યું કે એ–૧ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને પકડી રાખ્યો છે. તેઓ એ–૨ ને તે જગ્યાએ લઈ ગયા અને એ–૧ ની અટકાયત કરી તથા ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને બચાવી લીધો. ત્યારબાદ પોલીસને માહિતી આપવામાં આવી અને આરોપીઓને પોલીસને સોંપવામાં આવ્યા. આરોપીઓ સામે આઇપીસીની કલમ ૩૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમો ૩૬૩, ૩૬૮, ૫૦૬ અને ૫૦૭ હેઠળ કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. સુનાવણી દરમિયાન ફરિયાદી સાક્ષી–૩ એ આરોપીઓ દ્વારા અપહરણ કરવાની રીત અને બચાવની રીત સ્પષ્ટપણે અને વિગતવાર વર્ણવી હતી. ફરિયાદ પક્ષના કેસને ફરિયાદી સાક્ષી–૭ અને ૧૧ ના પુરાવા દ્વારા સમર્થન મળ્યું હતું જેમણે એ–૧ ને બાળકને પાછો સોંપવા માટે રૂ. ૩ લાખની માંગણી કરતા ફોન પર વાત કરતા જોયો હતો, ફરિયાદી સાક્ષી–૧૩, જે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના શિક્ષક હતા, તેમણે તેને એ–૧ સાથે વાત કરતો જોયો હતો, ફરિયાદી સાક્ષી–૯ અને ૧૦ એ જણાવ્યું હતું કે એ–૧ એ તેમની સંબંધિત દુકાનોમાંથી કંકુ અને લીંબુ ખરીદ્યા હતા, ફરિયાદી સાક્ષી–૮ એ એ–૧ ને તેની બાઇક પર ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને લઈ

જતો જોયો હતો, એ–૧ એ ફરિયાદી સાક્ષી–૨૦ અને ૨૧ પાસેથી ફરિયાદી સાક્ષી–૩ વિશે પૂછપરછ કરી હતી, ફરિયાદી સાક્ષી–૨૪, જે પોલીસ અધિકારી હતા, તેમણે એ–૧ ની વ્યક્તિગત તપાસમાંથી નાના દોરડા અને છરી ધરાવતી હેન્ડ બેગ કબજે કરી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના મિત્રો એવા ફરિયાદી સાક્ષી–૮, ૧૨ અને ૨૨ ના પુરાવામાં કેટલીક વિસંગતતાઓ નોંધી અને ફરિયાદી સાક્ષી–૨, ૪, ૫ અને ૬ દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકાઓ પર શંકા કરી, અને તેથી આક્ષેપો સાબિત થયા ન હોવાના આધારે નિર્દોષ છૂટકારાનો નિર્દેશ આપ્યો. અપીલ પર, હાઇકોર્ટે પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યું અને ફરિયાદ પક્ષના પુરાવા પર આધાર રાખીને અપીલકર્તાઓ–આરોપીઓને આઇપીસીની કલમ ૩૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૬૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા અને વધુમાં અપીલકર્તા નં. ૧ ને આઇપીસીની કલમ ૫૦૬ અને ૫૦૭ હેઠળ સજા ફટકારી. આથી આ અપીલ.

અપીલ ફગાવતાં, કોર્ટે ઠેરવેલ કે

૧.૧. સાક્ષીઓના પુરાવાને માત્ર એટલા માટે નકારી શકાય નહીં કારણ કે તેઓએ સૌપ્રથમ એ શોધવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે જ્યાં કંકુ અને લીંબુ રાખવામાં આવ્યા હતા તે સ્થળ એવું સ્થળ હતું કે જ્યાં આરોપી વ્યક્તિઓએ ફરિયાદી

સાક્ષી–૩ ને છુપાવ્યો હતો. ભોગ બનનારના સહપાઠીઓએ આરોપીઓના વર્ણન દ્વારા તેમની યોગ્ય ઓળખ આપી છે. આ બાબત ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના પુરાવાને સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપે છે અને તેનો પુરાવો સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોવાથી ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલભરેલી રીતે આરોપી વ્યક્તિઓને નિર્દોષ છોડવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને હાઇકોર્ટે દોષિત ઠરાવવાનો યોગ્ય નિર્દેશ આપ્યો છે. [પ૪૪–એચ; પ૪૫–એ]

૧.૨. એ બાબત અત્યંત સુસંગત છે કે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નો પુરાવો અડીખમ રહ્યો છે. તે ઉપરાંત ફરિયાદી સાક્ષી–૧, જે પિતા છે, તેમનો પુરાવો પણ છે. માત્ર એટલા માટે કે કેટલાક સાક્ષીઓ ફોજદારી કેસોમાં સંડોવાયેલા છે, તે બાબત વધુમાં વધુ તેમના પુરાવાની ઝીણવટભરી તપાસની ખાતરી આપી શકે પરંતુ તેનો સંપૂર્ણ અસ્વીકાર નહીં. [પ૪૬–ડી]

૨.૧. જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. સામાન્ય રીતે, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં કારણ કે નિર્દોષ છૂટકારા દ્વારા આરોપીની નિર્દોષતાનું અનુમાન વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાય પ્રશાસનના તાણાવાણામાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સિદ્ધાંત એ છે કે જો કેસમાં રજૂ

કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, જેમાંનું એક આરોપીના ગુના તરફ અને બીજું તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરતું હોય, તો આરોપીની તરફેણ કરતું મંતવ્ય અપનાવવું જોઈએ. અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા એ સુનિશ્ચિત કરવાની છે કે ન્યાયની નિષ્ફળતા અટકાવવામાં આવે. દોષિત વ્યક્તિના નિર્દોષ છૂટકારાથી પરિણમી શકે તેવી ન્યાયની નિષ્ફળતા કોઈ નિર્દોષ વ્યક્તિને દોષિત ઠરાવવા કરતાં ઓછી નથી. જે કેસમાં ગ્રાહ્ય પુરાવાને અવગણવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય તેવા કેસમાં પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અપીલ અદાલતની ફરજ બને છે, જેથી એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે આરોપીઓ પૈકીના કોઈએ ખરેખર કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં. [૫૪૫–બી–ડી]

ભગવાન સિંહ અને અન્ય વિ. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય, (૨૦૦૨) ૨ સુપ્રિમ ૫૬૭, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૨. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ પર વિચારણા કરતી અપીલ અદાલતે અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે તેમ કરવા માટે પ્રતીતિકારક અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરવો. જો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ગેરવાજબી હોય અને આ પ્રક્રિયામાં સુસંગત અને પ્રતીતિકારક

સામગ્રીને ગેરવાજબી રીતે બાકાત રાખવામાં આવી હોય, તો તે હસ્તક્ષેપ માટેનું પ્રતીતિકારક કારણ છે. [પજ્પ–ઈ]

શિવાજી સહબરાવ બોબડે અને અન્ય વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એ.આઇ.આર. (૧૯૭૩) એસસી ૨૬૨૨; *રમેશ બાબુલાલ દોશી વિ. ગુજરાત રાજ્ય,* (૧૯૯૬) ૪ સુપ્રિમ ૧૬૭; *જસવંત સિંહ વિ. હરિયાણા રાજ્ય,* (૨૦૦૦) ૩ સુપ્રિમ ૩૨૦; *રાજ કિશોર ઝા વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય,* (૨૦૦૩) ૭ સુપ્રિમ ૧૫૨; *પંજાબ રાજ્ય વિ. કરનૈલ સિંહ,* (૨૦૦૩) ૫ સુપ્રિમ ૫૦૮ અને *પંજાબ રાજ્ય વિ. પોહલા સિંહ અને અન્ય,* (૨૦૦૩) ૭ સુપ્રિમ ૧૭, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૩. હસ્તક્ષેપ ત્યારે જરૂરી બને છે જ્યારે પુરાવાની આંતરિક યોગ્યતાની ચકાસણી કરવાને બદલે અદાલત અટકળો અને અનુમાનો તથા અસંભવિતતાઓની સંભાવનાના આધારે તેને બાજુ પર મૂકી દે છે જે વાસ્તવમાં અસ્તિત્વમાં જ નહોતી. પુરાવાનું આંતરિક અને સાબિતી મૂલ્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સ્પષ્ટપણે અવગણવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, હાઇકોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે સંપૂર્ણ વાજબી હતી. હાઇકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલું વિશ્લેષણ સાચું છે. [પજ્૬–ઈ–એફ]

૩.૧. પ્રસ્તુત કેસમાં જે વિસંગતતાઓ પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી તે માત્ર નજીવી પ્રકૃતિની છે. નાની વિસંગતતાઓને વિરોધાભાસ કહી શકાય નહીં સિવાય કે તે સાક્ષી દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર કરતી હોય. 'વિરોધાભાસ' શબ્દ વ્યાપક અર્થ ધરાવે છે જે તેના દાયરામાં તમામ મહત્વપૂર્ણ બાદબાકીઓ (ઓમિશન્સ) ને સમાવી લે છે અને કેસના સંજોગો હેઠળ અદાલત નક્કી કરી શકે છે કે શું આવી કોઈ બાદબાકી વિરોધાભાસ સમાન બને છે કે નહીં. [૫૪૫–જી–એચ; ૫૪૬–એ]

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. ભરત છગનલાલ રઘાણી અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૯ એસસીસી ૧ અને *રાજ કિશોર ઝા વિ. બિહાર રાજ્ય,* જેટી (૨૦૦૩) સપ્લી. ૨ ૩૫૪, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૩.૨. 'વિરોધાભાસ' એટલે એક નિવેદનને બીજા નિવેદનની સામે મૂકવું અને કંઈ જ ન હોવાની સામે નિવેદન મૂકવું નહીં. તમામ બાદબાકીઓ વિરોધાભાસ નથી હોતી. જેમ કે સીઆરપીસીની કલમ ૧૬૨ ની સમજૂતી દર્શાવે છે, પેટા–કલમ (૧) માં સંદર્ભિત નિવેદનમાં કોઈ હકીકત અથવા સંજોગ

જણાવવાની બાદબાકી એ વિરોધાભાસ સમાન બની શકે છે જો તે જે સંદર્ભમાં બાદબાકી થઈ છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને મહત્વપૂર્ણ અથવા અન્યથા સુસંગત જણાય. જોગવાઈ પોતે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે ચોક્કસ સંદર્ભમાં કોઈપણ બાદબાકી વિરોધાભાસ સમાન બને છે કે નહીં તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે. [૫૪૬–બી–સી]

તહસીલદાર સિંહ વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, **એ.આઇ.આર. (૧૯૫૯) એસસી ૧૦૧૨, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.**

ફોજદારી એપેલેટ હકુમત : ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૪૮/૧૯૯૯.

ક્રિ. એ. નં. ૫૩૦/૧૯૯૬ માં કર્ણાટક હાઇકોર્ટના તારીખ ૩૦.૩.૯૯ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા વતી સુશીલ કુમાર, એન.પી.એસ. પંવાર, ડી.પી. ચતુર્વેદી અને એસ.એન. ભટ્ટ.

સામાવાળા વતી સંજય આર. હેગડે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ.

અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિ : અપીલકર્તાઓ સામે ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈપીસી') ની કલમ ૩૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમો

૩૬૩, ૩૬૮, ૫૦૬ અને ૫૦૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવાના કથિત આરોપસર ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે એવા અભિપ્રાય સાથે વર્તમાન અપીલકર્તાઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો કે આક્ષેપો સાબિત થયા નથી. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓ આઈપીસીની કલમ ૩૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૬૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે દોષિત હતા અને રૂ. ૧,૦૦૦ નો દંડ ભરવા માટે પણ જવાબદાર હતા. અપીલકર્તા નં. ૧ ને આઈપીસીની કલમો ૫૦૬ અને ૫૦૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે દરેક ગુના બદલ ત્રણ મહિનાની મુદત માટે વધુમાં કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે જો દંડ ભરવામાં આવે તો, ભોગ બનનાર નિરંજન (ફરિયાદી સાક્ષી–૩) ને રૂ. ૧,૦૦૦ ની રકમ ચૂકવવામાં આવે. અપીલકર્તાઓને હવે પછી એ–૧ અને એ–૨ તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા છે.

પૃષ્ઠભૂમિની હકીકતો અને ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો નીચે મુજબ છે:

નિરંજન (ફરિયાદી સાક્ષી–૩) સુધાકર કામત (ફરિયાદી સાક્ષી–૧) નો પુત્ર છે અને સેન્ટ એન્થોની સ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતો હતો. ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ત્યારે સગીર હતો. ૧૬.૨.૧૯૮૯ ના રોજ સાંજે આશરે ૪.૦૦ વાગ્યે જ્યારે

નિરંજન (ફરિયાદી સાક્ષી–૩) તેના વર્ગમાં હતો, ત્યારે તેના મિત્ર સચિને તેને જાણ કરી કે કોઈ તેને મળવા માંગે છે. તે મુજબ, ફરિયાદી સાક્ષી–૩ તેના ક્લાસરૂમમાંથી બહાર ગયો અને એ–૧ ને મોટર–બાઈક પાસે ઉભેલો જોયો. તેણે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને કહ્યું કે ડૉ. પ્રભુ, જે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના બનેવી છે, તેમણે તેને ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને લઈ આવવા કહ્યું છે, જેના પર ફરિયાદી સાક્ષી–૩ એ તેને કહ્યું કે તે તેના શિક્ષકની પરવાનગી વિના બહાર જઈ શકે નહીં. એ–૧ એ તેને કહ્યું કે તેણે તેના ક્લાસ ટીચર પાસેથી પરવાનગી લઈ લીધી છે. ત્યારબાદ, તેને તેની મોટર–બાઈક પર પાછળ બેસાડીને લઈ જવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે તેઓ પમા મેઈન રોડ પર પહોંચ્યા, ત્યારે એ–૨ ત્યાં હાજર હતો. તેઓ ત્રણેય મોટર–બાઈક દ્વારા ગયા. જોકે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ એ તેમને વિનંતી કરી કે તે તેની સ્કૂલ બેગ તેના ઘરે મૂકી આવશે, તેમ છતાં એ–૧ સંમત થયો નહોતો અને તેને લઈ જવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, તેઓ આશરે ૨ ફર્લાંગ સુધી જંગલમાં ગયા જ્યાં એ–૧ એ તેનો ફોન નંબર લીધો. જ્યારે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ એ તેના બનેવી ડૉ. પ્રભુ વિશે પૂછપરછ કરી, ત્યારે એ–૧ એ તેને કહ્યું કે તે તેના બનેવી વિશે માહિતી મેળવી લેશે. સાંજે આશરે ૬.૩૦ વાગ્યે એ–૧ પાછો આવ્યો અને એ–૨ સાથે ખાનગીમાં કંઈક ચર્ચા કરી. પછી એ–૨ એ તેને કહ્યું કે તેની વીંટી ખોવાઈ ગઈ છે અને એમ કહીને તે ખોવાયેલી વીંટી શોધવા ગયો. જોકે, ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને શંકા ગઈ અને તેણે એ–૧ ને તેને તેના ઘરે લઈ જવા કહ્યું. પરંતુ એ–૧ એ તેને ખાતરી આપી કે એ–૨ પાછો આવે પછી

તેઓ જશે. જ્યારે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ એ આગ્રહ રાખ્યો ત્યારે તેણે તેને એમ કહીને ધમકી આપી કે તે જગ્યાએ ભૂત છે, જેનાથી તે રડવા લાગ્યો. તે સમયે એ–૧ એ છરી બતાવીને તેને છરા ભોંકી દેવાની ધમકી આપી હતી.

થોડા સમય પછી એક નાગાપથી એ–૨ ને પકડીને લાવ્યો. એ–૧ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને જંગલની અંદર ખેંચી ગયો અને પોતાના હાથ વડે તેનું મોં ઢાંકીને તેને છુપાવી દીધો. ફરિયાદી સાક્ષી–૩ એ તેના પગ વડે કંઈક અવાજ કર્યો કારણ કે તેણે તેના ભાઈના મિત્ર નરસિમ્હા બારાકુરા (ફરિયાદી સાક્ષી–૫) નો અવાજ સાંભળ્યો હતો. પછી તેઓએ ટોર્ચ લાઈટ ચમકાવી અને જોયું કે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને એ–૧ દ્વારા પકડી રાખવામાં આવ્યો હતો. તરત જ તેઓએ એ–૧ ની અટકાયત કરી. ત્યારબાદ, તમામ વ્યક્તિઓ ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ના ઘરે આવ્યા અને ત્યારબાદ તેઓએ તેને પોલીસ સમક્ષ રજૂ કર્યો. (આમ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નો પુરાવો આ આરોપી વ્યક્તિઓએ તેનું કેવી રીતે અપહરણ કર્યું અને તેને જંગલમાં કેવી રીતે ગોંધી રાખ્યો તે વિશે સ્પષ્ટ ચિત્ર રજૂ કરે છે.) આ દરમિયાન, ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને એ–૧ દ્વારા ફોન પર જાણ કરવામાં આવી હતી કે તેણે તેના બાળકના અપહરણ કર્યું છે અને જો તે રૂ. ૩ લાખ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જશે તો તેને મારી નાખવામાં આવશે. એ–૧ એ સાંજે આશરે ૪.૩૦ વાગ્યે ટેલિફોન કર્યો હતો તે હકીકત રાજેન્દ્ર (ફરિયાદી સાક્ષી–૭), જે ચોખાની

મિલના માલિક છે અને પી.વી. હેગડે (ફરિયાદી સાક્ષી–૧૧), જે દુકાનમાં મેનેજર તરીકે કામ કરે છે તેમના દ્વારા જણાવવામાં આવી છે. ફરિયાદી સાક્ષી–૧૧ ના જણાવ્યા અનુસાર સાંજે ૬.૦૦ વાગ્યે એ–૧ એ કોઈને ટેલિફોન કર્યો હતો. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે ફરિયાદી સાક્ષી–૭ અને ૧૧ બંને જાણી શક્યા નહોતા કે તેણે શું વાત કરી હતી અથવા તેણે કોને ટેલિફોન કર્યો હતો. પરંતુ હકીકત એ રહે છે કે તેણે ટેલિફોન કર્યો હતો અને તે કોલ ફરિયાદી સાક્ષી–૧ દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા જેઓ અન્ય કોઈ નહીં પરંતુ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના પિતા છે. તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે જે વ્યક્તિએ ટેલિફોન પર વાત કરી હતી તેણે તેના બાળકને પરત કરવા માટે રૂ. ૩ લાખની એકસાથે રકમની માંગણી કરી હતી, અન્યથા તેને મારી નાખવામાં આવશે. ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેણે કંકુ અને લીંબુ મૂકવામાં આવ્યા હતા તે જગ્યાએ પૈસા રાખવાના હતા અને તેણે તે ખડક બરાબર ક્યાં આવેલો હતો તે જગ્યાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તેને એવી પણ ધમકી આપવામાં આવી હતી કે જો તે પોલીસને આ બાબતની જાણ કરશે, તો તેને પતાવી દેવામાં આવશે. તેથી, તેઓ તરત જ પોલીસને બાબતની જાણ કરી શક્યા નહોતા. જોકે, તેમણે હિંમત ભેગી કરી અને તેમના ભત્રીજા શ્રી પ્રકાશને ફોન કર્યો જે પોતાના મિત્ર નરસિમ્હા બારાકુરા (ફરિયાદી સાક્ષી–૫) સાથે તેમની પાસે આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, તેઓ બધા શાળામાં ગયા અને એક શિક્ષક તથા ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના મિત્રો પાસેથી પૂછપરછ કરી. તેઓને જાણવા મળ્યું કે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ સાથે શું બન્યું હતું.

તેથી, આ સાક્ષીઓને આ હકીકત જણાવવામાં આવી હતી અને તેઓ દર્શાવેલ જગ્યાએ ગયા અને ચકાસણી કરી જ્યાં તેઓને ખડક પાસે 'કંકુ' અને લીંબુ રાખેલા મળ્યા. આ ચકાસણી કર્યા પછી, તેઓ પાછા આવ્યા અને કેટલીક નકલી ચલણી નોટો એકઠી કરીને બેગમાં મૂકી અને તે જ સ્થળે પાછા ફર્યા જ્યાં આ કંકુ અને લીંબુ રાખવામાં આવ્યા હતા, તેઓએ બેગ ત્યાં છોડી દીધી અને જમીન પર વોચ રાખી. સાંજે આશરે ૬.૩૦ વાગ્યે એ–૨ તે સ્થળે આવ્યો અને તે આ સાક્ષીઓ દ્વારા રાખવામાં આવેલી બેગ લેવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો હતો. તે દરમિયાન, આ વ્યક્તિઓએ તેને પકડી લીધો અને પૂછપરછ કરતાં તેણે જણાવ્યું કે એ–૧ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને પકડી રાખ્યો છે. તે મુજબ, તેઓ બધા એ–૨ ને તે જગ્યાએ લઈ ગયા અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને પકડી રાખનાર એ–૧ ની અટકાયત કરી. પોલીસ સમક્ષ માહિતી નોંધાવવામાં આવી હતી અને પકડાયેલા આરોપી વ્યક્તિઓને પોલીસને સોંપવામાં આવ્યા હતા. તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આરોપી વ્યક્તિઓએ નિર્દોષતાનો દાવો કર્યો હતો. સુનાવણી દરમિયાન ઉપરોક્ત વૃત્તાંત સામે આવ્યો હતો.

વિદ્વાન જજ સંતુષ્ટ હતા કે તેઓએ શું બન્યું હતું તે અંગે સાચી હકીકતો જણાવી છે. જોકે, તેઓએ જે રીતે બાબત સાથે વ્યવહાર કર્યો હતો તેમાં તેમણે

ક્ષતિ શોધી કાઢી હતી. વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટના મતે, આ અરજદારોએ આરોપીઓની અટકાયત કરતા પહેલાં પોલીસ સહાય લેવી જોઈતી હતી. તેથી તેમણે નિર્દોષ છૂટકારાનો નિર્દેશ આપ્યો. રાજ્યએ હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી. રાજ્યનું વલણ એ હતું કે અનુમાનો પર કામ કરીને અને મહત્વપૂર્ણ પુરાવાઓને અવગણીને, ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. આરોપી વ્યક્તિઓએ ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશને સમર્થન આપ્યું હતું.

હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને અગાઉથી જ ધમકી આપવામાં આવી હતી કે જો તેઓ પોલીસને આ બાબતની જાણ કરશે, તો તેમને પતાવી દેવામાં આવશે અને તેના માણસો તેમના ઘરની નજીક છે, વગેરે. તે સિવાય તેઓ બાળકને બચાવવામાં રસ ધરાવતા હતા અને જો તેઓ પોલીસ સ્ટેશને જવાનું સાહસ કરે, તો તેઓ બાળકની શી વલે થશે તે પરિણામોની કલ્પના કરી શક્યા ન હોત. અદાલતે ઠરાવ્યું કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે તેમના સારા કાર્યની પ્રશંસા કરવાને બદલે ફરિયાદી સાક્ષી–૨, ૪, ૫ અને ૬ માં ક્ષતિ શોધી કાઢી જેમણે પોતાની રીતે બાળકના જીવનું રક્ષણ કર્યું હતું. જોકે આ સાક્ષીઓના પુરાવામાં અહીં–ત્યાં નાની વિસંગતતાઓ હતી, છતાં અદાલતની ફરજ એ શોધવાની છે કે શું તેમનો પુરાવો સંપૂર્ણતામાં સ્વીકારી શકાય તેમ છે કે નહીં. પુરાવાની ઝીણવટભરી તપાસ પરથી, હાઇકોર્ટ સંપૂર્ણપણે સંતુષ્ટ હતી કે તેમનો પુરાવો

અત્યંત સ્વાભાવિક છે અને એ–૧ તથા એ–૨ સામે તેમનો પોતાનો કોઈ અંગત સ્વાર્થ સાધવાનો નહોતો અને તેમની સામે તેઓને કોઈ અદાવત નહોતી. ફરિયાદી સાક્ષી–૩, જે ભોગ બનનાર છે, તેણે તેનું કેવી રીતે અપહરણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને કેવી રીતે જંગલમાં ગોંધી રાખવામાં આવ્યો હતો અને તેઓએ તેના પિતા ફરિયાદી સાક્ષી–૧ નો કેવી રીતે સંપર્ક કર્યો હતો તે અંગે સ્પષ્ટ ચિત્ર આપ્યું છે. એ–૧ એ સાંજે ૪.૩૦ થી ૬.૦૦ વાગ્યાની વચ્ચે તેમના ટેલિફોનનો ઉપયોગ કર્યો હતો જે દર્શાવે છે કે તેણે ફરિયાદી સાક્ષી–૧ નો સંપર્ક કર્યો હતો. તે ઉપરાંત તેમનો પુરાવો શા માટે સ્વીકારી શકાય નહીં તેવું કશું જ મેળવી શકાયું નહોતું. તેથી, વિદ્વાન જજનો સુવિચારિત અભિપ્રાય હતો કે આ સાક્ષીઓનો પુરાવો સ્વીકારવા યોગ્ય છે. વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના સહપાઠીઓ અને મિત્રો એવા ફરિયાદી સાક્ષી–૮, ૧૨ અને ૨૨ ના પુરાવામાં કેટલીક વિસંગતતાઓ શોધી કાઢી હતી. તેઓએ તે ચોક્કસ દિવસે જે જોયું હતું અને એ–૧ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને મળવા જે રીતે આવ્યો હતો તે પણ જણાવ્યું હતું. ફરિયાદી સાક્ષી–૯ એ જણાવ્યું હતું કે એ–૧ એ તેની દુકાનમાંથી કંકુ ખરીદ્યું હતું. એ–૧ એ તેની દુકાનમાંથી લીંબુ ખરીદ્યું હતું તે દર્શાવવા માટે ફરિયાદી સાક્ષી–૧૦ ની તપાસ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તે ફરી ગયો હતો. આ બાબત ફરિયાદ પક્ષના કેસને કોઈપણ રીતે તોડી પાડતી નથી. બનાવના સ્થળે 'કંકુ' અને લીંબુની હાજરી વિશે સાક્ષીઓ દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું હતું અને તે વિવાદમાં નથી. એ–૧ અને એ–૨ અજાણ્યા નથી. ફરિયાદી સાક્ષી–૩ તેના

ખરાબ ઈરાદાની જાણ વગર અને તેની રજૂઆત પર વિશ્વાસ રાખીને એ–૧ ની મોટર બાઇક પર ગયો હતો. શ્રીનિવાસ વર્ણેકર (ફરિયાદી સાક્ષી–૮) એ–૧ ને નામથી ઓળખે છે કારણ કે તેના પિતા તેમના પેટ્રોલ પંપ પરથી પેટ્રોલ લેતા હતા. તેણે એ–૧ ને તેની લાલ મોટર–બાઇક પર ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને લઈ જતો પણ જોયો હતો. સુમંત (ફરિયાદી સાક્ષી–૧૨) એ જણાવ્યું છે કે એ–૧ તે દિવસે તેની લાલ મોટર–બાઇક પર તેની શાળામાં ગયો હતો. ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના સ્કૂલ ટીચર ફર્નાન્ડિસ (ફરિયાદી સાક્ષી–૧૩) એ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓ વર્ગમાં હતા, ત્યારે કોઈ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને મળવા માંગતું હતું અને તેથી તેમણે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને તેની સાથે વાત કરવા કહ્યું હતું. તેમણે એ પણ જણાવ્યું કે તેમણે એ–૧ ને ફરિયાદી સાક્ષી–૩ સાથે વાત કરતો જોયો હતો. એરિયન (ફરિયાદી સાક્ષી–૧૭) ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના હેડ મિસ્ટ્રેસ છે. તેણીએ જણાવ્યું છે કે શાળામાંથી ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને લઈ જવા માટે કોઈએ પરવાનગી લીધી નહોતી. તેથી, એ સ્પષ્ટ છે કે હેડ મિસ્ટ્રેસ (ફરિયાદી સાક્ષી–૧૭) અથવા ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના શિક્ષક ફરિયાદી સાક્ષી–૧૩ ની પૂર્વ પરવાનગી વિના ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને શાળામાંથી લઈ જવામાં આવ્યો હતો. જનાર્દન (ફરિયાદી સાક્ષી–૨૦) ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ની દુકાનમાં ક્લાર્ક તરીકે કામ કરે છે. તેમણે ૧૬.૨.૧૯૮૯ ના રોજ ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને હિન્દીમાં ફોન પર વાત કરતા જોયા હતા અને ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ડરેલા દેખાતા હતા. ફરિયાદી સાક્ષી–૧ એ તેમને કહ્યું કે તેમના પુત્રનું અપહરણ કરવામાં આવ્યું છે અને અપહરણકર્તા તેમના

પુત્રને મુક્ત કરવા માટે રૂ. ૩ લાખની માંગણી કરી રહ્યો છે, જે ચૂકવણી કેર્કી નજીક કરવાની રહેશે. આ પુરાવો, તે સ્થળે એ–૧ અને એ–૨ ની અટકાયત કરવામાં આવી હતી તે હકીકત સાથે જોડાઈને, ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે. તેમણે એ પણ જુબાની આપી કે ફરિયાદી સાક્ષી–૧ એ પ્રકાશ કામતને ટેલિફોન કર્યો હતો. ફરિયાદી સાક્ષી–૨૧ મોટર બાઇકના માલિક છે જે ૧૬.૨.૧૯૮૯ ના રોજ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નું અપહરણ કરવા માટે એ–૧ દ્વારા ઉછીની લેવામાં આવી હતી. એવું દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેણે સાંજે આશરે ૭.૦૦ વાગ્યે મોટર બાઇક ઉછીની લીધી હતી પરંતુ સમયનું પરિબળ બહુ મહત્વનું નથી જ્યારે ભોગ બનનાર છોકરાને લઈ જવા માટે સદર મોટર બાઇકનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો તે દર્શાવવા માટે પૂરતી સામગ્રી હતી. સચિન (ફરિયાદી સાક્ષી–૨૧) પણ એ–૧ તેની શાળામાં જઈને ફરિયાદી સાક્ષી–૩ વિશે પૂછપરછ કરવા અને ત્યારબાદ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને પોતાની સાથે લઈ જવા વિશે જણાવે છે. તે એમ પણ કહે છે કે એ–૧ લાલ મોટર બાઈક પર આવ્યો હતો. ફરિયાદી સાક્ષી–૨૩ સીતારામે કેર્કી નજીક એ–૧ ને અન્ય લોકો સાથે જોયો હતો અને તેને જાણવા મળ્યું હતું કે એ–૧ દ્વારા ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નું અપહરણ કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદી સાક્ષી–૨૪ મહાદેવ, એએસઆઈએ ફરિયાદ મેળવી અને ૧૬.૨.૧૯૮૯ ના રોજ રાત્રે આશરે ૧૧.૪૫ વાગ્યે ગુનો નોંધ્યો અને એફઆઈઆર તૈયાર કરી. નરસિમ્હા બારાકુરા, લતીફ અને ગોવિંદે તેમની સમક્ષ આરોપી અને ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને પણ રજૂ કર્યા.

તેમણે એ–૧ ની અંગઝડતી લીધી અને એક હેન્ડ બેગ તથા એક શર્ટ મળ્યા. તેની અંદર એક બેગ હતી જેમાં નાના દોરડા અને એક છરી હતી. તેમણે આ કેસમાં માર્ક કરાયેલા તમામ એમ.ઓ. ની ઓળખ કરી છે જે મહજર (એક્સ. પી–૩) મુજબ એ–૧ પાસેથી કબજે લેવામાં આવ્યા હતા. તેમણે નિરંજન (ફરિયાદી સાક્ષી–૩) ને પણ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કર્યો અને ત્યારબાદ કોર્ટે ભોગ બનનાર છોકરાનો કબજો તેના માતાપિતાને આપ્યો હતો. તેથી, આ પુરાવો પણ સ્પષ્ટપણે પ્રગટ કરે છે કે એ–૧ અને એ–૨ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નું અપહરણ કરવા માટે જવાબદાર છે અને તેઓએ ફરિયાદી સાક્ષી–૧ પાસેથી ખંડણી માંગી હતી તે દર્શાવવા માટે પૂરતી સામગ્રી છે. તેઓએ ફરિયાદી સાક્ષી–૧ અને ૩ ને પણ ધમકી આપી હતી. ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ પુરાવાની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી કર્યા પછી, વિદ્વાન જજ સંપૂર્ણપણે સંતુષ્ટ હતા કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે આ સાક્ષીઓના પુરાવાને નકારી કાઢવામાં ભૂલ કરી હતી. આ સાક્ષીઓએ સાચું ચિત્ર આપ્યું છે અને કેટલીક વિસંગતતાઓ હોઈ શકે છે જે કેસના મૂળ સુધી જતી નથી. વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ પાસે પહોંચવા અંગે અને ફરિયાદી સાક્ષી–૨, ૪, ૫ અને ૬ દ્વારા આ આરોપીઓની અટકાયત કરવા સંબંધમાં સાક્ષીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા કેટલાક અસંગત નિવેદનોની પણ ગંભીર નોંધ લીધી હતી. પરંતુ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નો પુરાવો સીધો જ મુદ્દા પર છે.

હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે ટ્રાયલ કોર્ટનો અભિગમ સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલો હતો. ફરિયાદી સાક્ષી–૩ અને ફરિયાદી સાક્ષી–૧, જે પિતા છે, તેમના સુસંગત અને વિશ્વસનીય પુરાવાને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો નહોતો; ફરિયાદી સાક્ષી–૨, ૪, ૫ અને ૬ દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકાઓ પર શંકા કરવાનું કોઈ કારણ નહોતું, જેને ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલભરેલી રીતે શંકાસ્પદ અને કાયદા સાથે સુસંગત ન હોવાનું ઠરાવ્યું હતું. તે મુજબ ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને અપીલકર્તાઓને અગાઉ નોંધ્યા મુજબ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.

અપીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી સુશીલ કુમારે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાનું ખૂબ જ વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું હતું અને ફરિયાદ પક્ષના પુરાવામાં રહેલી ક્ષતિઓ વિશે યોગ્ય તારણ કાઢ્યું હતું. એ સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત થયું છે કે સાક્ષીઓ સત્ય બોલતા નહોતા. જોકે સાક્ષીનો ગુનાહિત ભૂતકાળ હંમેશા તેના પુરાવાને નકારી કાઢવા માટે પૂરતો નથી, તેમ છતાં ટ્રાયલ કોર્ટે માત્ર પૂર્વ ઇતિહાસ પર જ નહીં પરંતુ બચાવ પક્ષ દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવેલી અસંભવિતતાઓ પર પણ કાર્યવાહી કરી હતી. પોલીસ સમક્ષ એફઆઈઆર ક્યારે નોંધાવવામાં આવી તે અંગે ઘણા શંકાસ્પદ સંજોગો છે. તે બાબત પર અસ્પષ્ટ વિરોધાભાસો છે. કથિત ભોગ બનનાર (ફરિયાદી સાક્ષી–

૩) ના સહપાઠીઓ પણ જે રીતે ભોગ બનનારને કથિત રીતે શાળામાંથી લઈ જવામાં આવ્યો હતો તે બાબતે સુસંગત નહોતા. જો વાસ્તવમાં આ વ્યક્તિઓ દ્વારા દાવો કર્યા મુજબ એ–૨ ને પકડવામાં આવ્યો હતો, તો તે પછી પોલીસને શા માટે જાણ કરવામાં આવી નહોતી અને સાક્ષીઓએ એ–૧ ને પકડવાનું કાર્ય પોતાના માથે કેમ લીધું તેનું કોઈ કારણ નહોતું. પુરાવો એવું દર્શાવે છે કે જાણે એ–૨ ને પહેલા પોલીસ સ્ટેશને લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને ફરિયાદી સાક્ષી–૨, ૪, ૫ અને ૬ ના પુરાવા એકબીજા સાથે વિરોધાભાસી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે એક એવો અભિપ્રાય નોંધ્યો હોવાથી જે શક્ય અભિપ્રાય છે, તેથી હાઇકોર્ટે પ્રતીતિકારક કારણો વિના તેને ઉલટાવવો જોઈતો નહોતો.

તેના જવાબમાં, રાજ્ય વતી વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલું દ્રશ્ય સાક્ષીઓના પુરાવા દ્વારા સ્પષ્ટપણે સાબિત થયું છે. સૌથી મહત્વપૂર્ણ બાબત ભોગ બનનાર ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ની જુબાની છે. વિગતવાર અને તીક્ષ્ણ ઊલટતપાસ છતાં તેના પુરાવાને નકારી કાઢવા માટે કોઈ મહત્વની બાબત બહાર આવી નથી. એ પણ સાબિત થયું છે કે ફરિયાદી સાક્ષી–૧ ને માંગણી અંગે ટેલિફોનિક કોલ કરવામાં આવ્યો હતો. માત્ર એટલા માટે કે સાક્ષીઓ પોતે એ–૧ ને પકડવા ગયા હતા તેનાથી તેમના પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર થતી નથી. માત્ર એટલી હકીકત કે તેઓએ પોલીસને

જાણ કરી નહોતી, જેનું કારણ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે, ટ્રાયલ કોર્ટે વિશ્વસનીય ફરિયાદ પક્ષના વૃત્તાંતને નકારી કાઢીને ભૂલભરેલી રીતે નિર્દોષ છૂટકારાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

સાક્ષીઓના પુરાવાને માત્ર એટલા માટે નકારી શકાય નહીં કારણ કે તેઓએ સૌપ્રથમ એ શોધવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે જ્યાં કંકુ અને લીંબુ રાખવામાં આવ્યા હતા તે સ્થળ એવું સ્થળ હતું કે જ્યાં આરોપી વ્યક્તિઓએ ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ને છુપાવ્યો હતો. ભોગ બનનારના સહપાઠીઓએ આરોપીઓના વર્ણન દ્વારા તેમની યોગ્ય ઓળખ આપી છે. આ બાબત ફરિયાદી સાક્ષી–૩ ના પુરાવાને સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપે છે અને તેનો પુરાવો સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોવાથી ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલભરેલી રીતે આરોપી વ્યક્તિઓને નિર્દોષ છોડવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને હાઇકોર્ટે દોષિત ઠરાવવાનો યોગ્ય નિર્દેશ આપ્યો છે.

સંબંધિત વલણો પર કાળજીપૂર્વક વિચારણા કરવાની જરૂર છે. જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. સામાન્ય રીતે, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં કારણ કે નિર્દોષ છૂટકારા દ્વારા આરોપીની નિર્દોષતાનું અનુમાન વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાય પ્રશાસનના

તાણાવાણામાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સિદ્ધાંત એ છે કે જો કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, જેમાંનું એક આરોપીના ગુના તરફ અને બીજું તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરતું હોય, તો આરોપીની તરફેણ કરતું મંતવ્ય અપનાવવું જોઈએ. અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા એ સુનિશ્ચિત કરવાની છે કે ન્યાયની નિષ્ફળતા અટકાવવામાં આવે. દોષિત વ્યક્તિના નિર્દોષ છૂટકારાથી પરિણમી શકે તેવી ન્યાયની નિષ્ફળતા કોઈ નિર્દોષ વ્યક્તિને દોષિત ઠરાવવા કરતાં ઓછી નથી. જે કેસમાં ગ્રાહ્ય પુરાવાને અવગણવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય તેવા કેસમાં પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અપીલ અદાલતની ફરજ બને છે, જેથી એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે આરોપીઓ પૈકીના કોઈએ ખરેખર કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં. જુઓ *ભગવાન સિંહ અને અન્ય વિ. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય,* (૨૦૦૨) ૨ સુપ્રિમ પ૬૭. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ પર વિચારણા કરતી અપીલ અદાલતે અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે તેમ કરવા માટે પ્રતીતિકારક અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરવો. જો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ગેરવાજબી હોય અને આ પ્રક્રિયામાં સુસંગત અને પ્રતીતિકારક સામગ્રીને ગેરવાજબી રીતે બાકાત રાખવામાં આવી હોય, તો તે હસ્તક્ષેપ માટેનું પ્રતીતિકારક કારણ છે. આ પાસાઓ આ કોર્ટ દ્વારા *શિવાજી સહબરાવ બોબડે અને અન્ય વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય,* એ.આઇ.આર. (૧૯૭૩) એસસી ૨૬૨૨, *રમેશ બાબુલાલ દોશી વિ. ગુજરાત રાજ્ય,* (૧૯૯૬) ૪ સુપ્રિમ ૧૬૭, *જસવંત સિંહ વિ. હરિયાણા રાજ્ય,*

(૨૦૦૦) ૩ સુપ્રિમ ૩૨૦, *રાજ કિશોર ઝા વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય,* (૨૦૦૩) ૭ સુપ્રિમ ૧૫૨, *પંજાબ રાજ્ય વિ. કરનૈલ સિંહ,* (૨૦૦૩) ૫ સુપ્રિમ ૫૦૮ અને *પંજાબ રાજ્ય વિ. પોહલા સિંહ અને અન્ય,* (૨૦૦૩) ૭ સુપ્રિમ ૧૭ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.

પ્રસ્તુત કેસમાં એ નોંધવું જરૂરી છે કે અપીલકર્તાઓ વતી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે વિસંગતતાઓ પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી તે માત્ર નજીવી પ્રકૃતિની છે. નાની વિસંગતતાઓને વિરોધાભાસ કહી શકાય નહીં સિવાય કે તે સાક્ષી દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર કરતી હોય.

'વિરોધાભાસ' શબ્દ વ્યાપક અર્થ ધરાવે છે જે તેના દાયરામાં તમામ મહત્વપૂર્ણ બાદબાકીઓ (ઓમિશન્સ) ને સમાવી લે છે અને કેસના સંજોગો હેઠળ અદાલત નક્કી કરી શકે છે કે શું આવી કોઈ બાદબાકી વિરોધાભાસ સમાન બને છે કે નહીં. જુઓ *મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. ભરત છગનલાલ રઘાણી અને અન્ય,* [૨૦૦૧] ૯ એસસીસી ૧ અને *રાજ કિશોર ઝા વિ. બિહાર રાજ્ય,* જેટી (૨૦૦૩) સપ્લી. ૨ ૩૫૪. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં 'સંહિતા') ની કલમ ૧૬૨ ની સમજૂતી સુસંગત છે. 'વિરોધાભાસ' એટલે એક નિવેદનને બીજા નિવેદનની સામે મૂકવું અને કંઈ જ ન હોવાની સામે નિવેદન

મૂકવું નહીં. જેમ કે *તહસીલદાર સિંહ વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય,* એ.આઇ.આર. (૧૯૫૯) એસસી ૧૦૧૨ માં નોંધવામાં આવ્યું છે, તમામ બાદબાકીઓ વિરોધાભાસ નથી હોતી. જેમ કે સંહિતાની કલમ ૧૬૨ ની સમજૂતી દર્શાવે છે, પેટા–કલમ (૧) માં સંદર્ભિત નિવેદનમાં કોઈ હકીકત અથવા સંજોગ જણાવવાની બાદબાકી એ વિરોધાભાસ સમાન બની શકે છે જો તે જે સંદર્ભમાં બાદબાકી થઈ છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને મહત્વપૂર્ણ અથવા અન્યથા સુસંગત જણાય. જોગવાઈ પોતે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે ચોક્કસ સંદર્ભમાં કોઈપણ બાદબાકી વિરોધાભાસ સમાન બને છે કે નહીં તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે.

એ બાબત અત્યંત સુસંગત છે કે ફરિયાદી સાક્ષી–૩ નો પુરાવો અડીખમ રહ્યો છે. તે ઉપરાંત ફરિયાદી સાક્ષી–૧, જે પિતા છે, તેમનો પુરાવો પણ છે. માત્ર એટલા માટે કે કેટલાક સાક્ષીઓ ફોજદારી કેસોમાં સંડોવાયેલા છે, તે બાબત વધુમાં વધુ તેમના પુરાવાની ઝીણવટભરી તપાસની ખાતરી આપી શકે પરંતુ તેનો સંપૂર્ણ અસ્વીકાર નહીં. હાઇકોર્ટે ઉપર નોંધ્યા મુજબ ખૂબ જ વિગતવાર પુરાવાનું વિશ્લેષણ કર્યું છે અને સાચા તારણો પર પહોંચી છે. કમનસીબે, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં પુરાવાની તપાસ કરી નહોતી.

હસ્તક્ષેપ ત્યારે જરૂરી બને છે જ્યારે પુરાવાની આંતરિક યોગ્યતાની ચકાસણી કરવાને બદલે અદાલત અટકળો અને અનુમાનો તથા અસંભવિતતાઓની સંભાવનાના આધારે તેને બાજુ પર મૂકી દે છે જે વાસ્તવમાં અસ્તિત્વમાં જ નહોતી. પુરાવાનું આંતરિક અને સાબિતી મૂલ્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સ્પષ્ટપણે અવગણવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, હાઇકોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે સંપૂર્ણ વાજબી હતી. હાઇકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલું વિશ્લેષણ સાચું છે. તેમ હોવાથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અમારા હસ્તક્ષેપની ખાતરી આપે તેવી કોઈપણ ક્ષતિથી પીડાતો નથી. અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને ફગાવી દેવામાં આવે છે. આરોપી–અપીલકર્તાઓએ બાકીની સજા ભોગવવા માટે તરત જ કસ્ટડીમાં શરણાગતિ સ્વીકારવી પડશે.

કે.કે.ટી. અપીલ ફગાવવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.